

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 422-1918)

Originalt emne

Foreninger

Foreninger/Turistforeningen

Overslag over Kommunens Indtægter og Udgifter

Skatter og Afgifter

Skatter og Afgifter/Formue- og Lejlighedsskat

Skatter og Afgifter/Skatter og Afgifter i Almindelighed

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 30. januar 1919](#)
- 2) [Byrådsmødet den 27. februar 1919](#)
- 3) [Byrådsmødet den 6. marts 1919](#)
- 4) [Byrådsmødet den 29. marts 1919](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 30. januar 1919 - side 7

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 422-1918)

Andragende fra "Den danske Turistforening" om Tilskud til en ny Udgave af Rejsehaaandbogen "Danmark".

Fra Budgetudvalget forelaa følgende Udtalelse: "Udvalget mener ikke at kunne anbefale, at der ydes Tilskud fra Kommunen til det omhandlede Øjemed."

Brammer syntes, at Turistsagen havde visse Interesser for Aarhus, som jo nu vilde blive et Trafikcentrum for Jylland. Tidligere havde man i hvert Fald gjort en Del for at drage Turister til Aarhus. Det behøvedes næppe at ydes noget betydeligt Beløb, og det kunde muligvis have Betydning for Aarhus By, hvis den i Turistbogen blev omtalt paa en god Maade. Taleren vilde derfor henstille, om Budgetudvalget ikke endnu en Gang kunde overveje dette Spørgsmaal, for Turistspørgsmaalet burde støttes fra Aarhus Byraads Side.

Formanden havde ikke været til Stede ved Budgetudvalgets Møde og kunde derfor ikke sige noget om Motiveringen fra Udvalgets Side.

Mikael Johansen oplyste, at Vedtagelsen var enstemmig; men Taleren havde intet imod at tage Sagen tilbage.

Formanden havde heller intet imod at tage Sagen under nærmere Overvejelse.

Udsattes.

Uddrag fra byrådsmødet den 27. februar 1919 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 422-1918)

Forslag til Overslag over Kommunens Indtægter og Udgifter i 1919-20.

- 1. Behandling.

Formanden forelagde paa Budgetudvalgets Vegne Forslaget. Overslaget balancerede med 15461457,78 Kr., medens Overslaget for 1918-19 balancerede med 14761280 Kr. Der var altsaa en Forskel paa ca. 700000 Kr., hvilket kunde synes mærkeligt, naar man erindrede, at der i indeværende Regnskabsaar var laant 4 Mill. Kr , og naar det toges i Betragtning, at der paa det nu forelagte Budget var en betydelig Merudgift. Men Forholdet var det, at der i indeværende Regnskabsaar forbrugtes et ualmindeligt stort Beløb af Laanemidler, og at den almindelige Kassebeholdning gik betydeligt ned i 1917-18 og vilde gaa yderligere ned i indeværende Regnskabsaar. Men det var jo i det hele tilfældigt, hvorledes Balancen stillede sig hvert Aar. Naar Versurposterne fradroges, vilde Balancesummen kun være noget over 8 Mill. Kr., som altsaa var den anslaaede Sum af Kommunens Indtægter og Udgifter i det paagældende Aar. Denne Sum var ca. 2300000

Kr. større end den tilsvarende Sum paa Budgettet for indeværende Aar, hvilket svarede til, at Udgifterne ifølge det nu forelagte Budget var steget i Forhold til indeværende Aars Budget med samme Beløb. Det fremgik af den sædvanlige Sammenstilling af de to Overslags Hovedsummer, hvorledes Merudgiften fremkom. Der var Stigning paa alle Conti, og i al Almindelighed var Grunden dertil jo de bestandig højere Priser og de højere Lønninger. De største Stigninger var følgende :

Konto III, Hjælpekassen, var steget med 175000 Kr. Det skyldtes Loven af 30/11 1918 om overordentlig Hjælp til arbejdsløse. Der var dertil opført 500000 Kr., hvoraf Staten imidlertid ydede 2/3; men Kommunen maatte altsaa paa den Konto bære ca. 166000 Kr. Paa Konto IV, Alderdomsunderstøttelsen, var der en Merudgift af 70800 Kr. Det skyldtes naturligvis de højere Understøttelser, man havde maattet give, og de høje Priser paa, hvad der brugtes paa De gamles Hjem. Udgiften til Skolevæsenet var steget med 75000 Kr., hvilket skyldtes højere Lønninger og højere Priser. Medicinalvæsenets Udgifter var steget med 231600 Kr. Det skyldtes dels Dyrtiden, dels den Omstændighed, at det udvidede Kommunehospital, som jo medførte en dyrere Drift, i indeværende Regnskabsaar kun regnedes at være i Drift i ½ Aar, medens man for næste Regnskabsaar maatte regne med, at det skulde være i Drift hele Aaret. Endelig maatte man regne med den Omstændighed, at et større Antal Patienter laa paa Hospitalet for den Betaling, som ydedes af de statsanerkendte Sygekasser, nemlig 1,50 Kr. pr. Dag, medens Fattigvæsenet betalte 4,50 Kr. daglig. Gader og Veje var opført med en Stigning af ca. 107000 Kr. Udvalget havde saa godt som ganske tiltraadt Brolægningsudvalgets Forslag og ikke som i adskillige tidligere Aar reduceret det med større Beløb. Byens Belysning var steget med 51000 Kr, hvilket skyldtes de høje Kulpriser; men det maatte jo nærmest betragtes som en Versurpost, da Pengene gik i Kommunens Kasse. Kontoen: Den offentlige Renlighed var steget med 48000 Kr., hvilket skyldtes den forhøjede Betaling, man havde maattet tilstaa Renovationsentreprenørerne.

Renter og Afdrag var steget med ca. 349300 Kr. Det skyldtes væsentlig de nye Laan (paa tilsammen 4 Mill. Kr., som var rejst i indeværende Aar. Desuden var der regnet med Renter og Afdrag af Laan i de nye kommunale Ejendomme. Endelig ,var ,Konto XX: Andre og uforusete Udgifter, steget med 1040900 Kr. Det havde væsentlig sin Grund i, at man paa denne Konto havde maattet opføre til midlertidige Løntillæg 475000 Kr. og til Dyrtidshjælp jtil kommunale Funktionærer 500000 Kr., altsaa ca. 1 Mill. Kr. Beløbene var opført samlede paa denne Konto, fordi Budgettet, da Udgifterne nedtoges, var saa vidt udarbejdet, at det

var umuligt at opføre dem paa de resp. Konti, hvor de hørte . hjemme. -- Til de nævnte Udgiftsstigninger kom saa, at der paa Skat af Aktieselskaber var jegnet med 110000 Kr. mindre og paa Erhvervsskatten med 65000 Kr. mindre, samt regnet med 100000 Kr. mere til Afgang som uerholdelige Skatter. - De her nævnte Udgiftsstigninger med Undtagelse af Belysningsvæsenets, der som sagt nærmest var en Versurpost, beløb sig tilsammen til 2307500 Kr., som altsaa var Udgifternes forøgede Beløb. Der var ogsaa ret betydelige Stigninger paa de andre Konti, men de opvejedes af Indtægtsstigninger paa Budgettets Indtægtskonti. Navnlig var der en betydelig Stigning paa Indtægtskonto III, nemlig 284300 Kr. -

Det var altsaa et Beløb paa ca. 2300000 Kr., hvormed Udgifterne var stegne, og hvorfor der skulde findes Dækning gennem Skatterne. Det var den største Stigning, Aarhus Kommune endnu havde oplevet, og det var at haabe, at Skatteindtægterne ved Ligningen maatte vise sig at kunne svare nogenlunde til de saaledes forøgede Udgifter. Sidste Aar havde der vist sig en glædelig Overraskelse, nemlig at Erhvervsskatten og Skatten af Aktieselskaber kunde regnes med et større Beløb, saa der kunde stilles Ændringsforslag om disse Beløbs Forhøjelse. Det kunde jo muligvis ogsaa ske i Aar. Men alligevel var det jo et meget større Beløb, der i Aar skulde lignedes paa Formue- og Lejlighedsskat. Om denne Ligning, der jo allerede var i Gang, vilde vise en til Udgiftsforøgelsers svarende Forhøjelse af Skatteindtægten, maatte jo Tiden Vise. Taleren tvivlede ikke om, at Aarhus By i og for sig var i en god og sund Udvikling. Men disse Aar og sikkert ogsaa de kommende, var paa Grund af de stærkt stigende Udgifter særlig tit Dyrtidshjælp og i Anledning af den store Arbejdsløshed en alvorlig og vanskelig Overgangstid i hvilken der var al Grund til at udvise den yderste Sparsommelighed.

Mousten vilde anbefale Vedtagelsen af det foreliggende Budget; Det, der særlig forøgede Interessen, var det store Beløb, der skulde paalignes i Form af Skat paa Formue og Lejlighed paa Grund af den store Stigning i Udgifterne. I 1914 -16 havde Stigningen været ca. 200000 Kr., i 1915-16 ca. 120000- Kr., i 1916-17 ca 111000 Kr., i 1917-18 ca 895000 Kr, i 1918-19 ca. 938000 Kr: og i 1919-1920 ca. 2302000 Kr. Stigningen var altsaa i Aar uforholdsmæssig stor, men Aarsagen hertil var for en Del, at de Beløb, som tidligere var afholdt af Tillægsskatten, i Aar var paa Budgettet. Den største Stigning, ca. 1 Mill. Kr., var til Lønforhøjelser og Dyrtidstillæg; men der var Stigning paa næsten alle Konti, særlig ved de Beløb, der tidligere: var afholdt af Tillægsskatten. Men da Dyrtidisloven udløb den. 31.

Marts 1919, og man intet vidste om dens Fortsættelse, kunde man jo ikke regne med Tillægsskatten. Udgifterne i Henhold til den ny Lov om Arbejdsløsheden var steget meget stærkt. Hjælpekassen havde foreslaaet et Beløb paa 800000 Kr.; men Udvalget havde ment, at $\frac{1}{2}$ Mill. var tilstrækkeligt, og heraf blev Kommuens Andel ca. 166000 Kr. De forskellige Udvalg havde regnet med lidt højere Priser paa Kul; men Budgetudvalget havde antaget, at en Pris af 100 Kr. pr. ton var tilstrækkelig, og derved forbedredes Budgettet med ca. 200000 Kr. Den store Stigning paa Hospitalskontoen skyldtes særlig den nye Afdeling paa Kommunehospitalet, saa Merudgiften for dette Hospital alene var ca. 190000 Kr., deraf ca. 100000 Kr. til Kost og Brændsel og ca. 40000 Kr. til Lønninger. Samtidig var Indtægten nedadgaaende, idet Antallet af Patienter fra Fattigvæsenet og alderdomsunderstøttede Patienter var gaaet ned med 50 % og Antallet af Sygekassepatienter steget med 55 %, og de sidste betalte jo kun 1,50 Kr. pr. Dag. - Dagrenovationen kostede nu ca. 120000 Kr., det var et saa stort Beløb, at det sikkert kunde betale sig nu at anlægge en Forbrændingsanstalt, og Taleren vilde henstille til Udvalget at tage dette Spørgsmaal op til Løsning. Der var bevilget 12000 Kr. til Teatrets Musikkorps, men da der jo for Tiden var Konflikt, kom dette Beløb muligvis ikke til Anvendelse. Paa Bidraget til Kirkerne var der en Stigning paa ca. 40 %, og Byraadet havde Ret til at nægte at udskrive Beløbet, da Stigningen var mere end 20 %". Udvalget havde dog foreslaaet at gaa med dertil mod at forlange, at Beløbet ikke blev overskredet.

Den finansielle Stilling var ikke lys i Øjeblikket; men en væsentlig Grund hertil, var det meget store Beløb, som Kommunen havde paa den løbende Konto, og som i Øjeblikket var ca. 10 Mill. Kr. Men hvis man kom ind under roligere Forhold, vilde denne Konto forhaabentlig blive bragt ned paa et Par Mill. Kr. ligesom tidligere, for ellers blev Rentetabet meget stort. Det havde vist sig, at Ordningen med Indbetalingen i Banken havde gjort, at Pengene var gaaet ind tidligere end ellers, idet Folk egentlig betalte, før de var nødt til det, og derved indvandt Kommunen mange Penge i Renter Det var derfor at anbefale at gaa videre ad den Vej og f. Eks. ogsaa at lade Betalingen for Gas og Lys gaa igennem Banken. Forhaabentlig lykkedes det ogsaa Belysningsudvalget at reducere deres store Beholdning en Del, saa at den løbende Konto ogsaa derved kunde formindskes.

Mikael Johansen oplyste, at efter det første Udkast til Budgettet, vilde Skatteprocenten være blevet 16 9/10 under Forudsætning af, at Indtægterne ikke var stegne. Efter det nu foreliggende Forslag vilde den blive ca 16. Det var en Ting, som manede til alvorlig Eftertanke, idet en saadan Skatteprocent ikke var ønskelig eller gavnlig for en Kommune.

Taleren havde nævnt de samme Tal ved et tidligere Møde og vilde nu gentage dem, fordi Bech ved denne Lejlighed havde overfaldt Taleren i ret stærke Udtryk; men nu viste det sig altsaa, at Tallene var rigtige, og det skadede ikke, at Byens Borgere fik at vide, hvordan Forholdet var. Budgettet var jo indstillet enstemmigt, og Taleren vilde ogsaa anbefale det, da det næppe kunde formindskes yderligere. Erhvervsskatten var en stor Fordel, idet man ikke kunde rejse fra den. Denne Skat gav i Fjor ca. 1/4 Mill. Kr., men var i Aar sat til et noget mindre.

Beløb. Tillige havde. Skatten en indirekte Fordel, idet den gjorde Udflytningen mindre. Hvis man sammenlignede forskellige Poster paa dette Budget med de tilsvarende Poster paa Budgettet for 10 Aar siden, stillede Forholdet sig saaledes:

1909-101919-20

Fattigvæsenet..... ca. 247300 Kr. ca. 797900 Kr.

Hjælpekassen..... -30000"-233333"

Alderdomsunderstøttelse-129940"-580000"

Skolevæsenet..... -479875"-885000"

Medicinalvæsenet ... -97143*-768427"

Disse Tal fremkom, efter at al Refusion var fradraget, og viste altsaa kun den paa Kommunen faldende Udgift. Hvad Skolevæsenet angik, vilde Taleren ikke nægte, at Aarhus Skolevæsen stod meget højt og maaske højere end i ide fleste andre Kommuner; men der kunde dog nok spares lidt, f. Eks. paa Lokalernes Udstyrelse. Hvad Medicinalvæsenet angik, var dette meget dyrt. Aarhus havde maaske det dyreste og bedste. Hospitalsvæsen i Danmark; men det i var selvfølgelig dyrt at være Prøveklud og godt Eksempel, og Udviklingen burde staa i Forhold til hele den pekuniære Udvikling. En Institution som Folkekøkkenet burde kunne forrente sig, naar man undtog Anlæggelsessummen; men den var dog opført 28000 Kr. til den aarlige Drift og Folkekøkkenet gjorde næppe den Gavn, som man havde tænkt sig; Køb af Jord var selvfølgelig et Gode før en Kommune, men det maatte ogsaa staa i Forhold til Kommunens økonomiske Evne, og f. Eks. Købet af Aabygrundene og Marie Mølle kunde: godt have ventet lidt, selv om det var købt forholdsvis billigt. Hvad Stadion angik, havde Kommunen allerede anvendt 200000 Kr. dertil foruden Udgift til Veje o. s. v., og saa forlød det endda, at der skulde anvendes maaske lige saa meget til, hvis det skulde komme til at virke efter sin Bestemmelse. Endelig var dér det

store Banegaardsforslag, som jo teknisk set skulde være udmærket godt; men det var tvivlsomt, om Kommunen vilde kunne afse de Midler, der skulde til, og der var ingen Tvivl om, at Aarhus Kommune kom til at bære Hovedparten deraf. Alt dette var uhyre godt, hvis Kommunen blot kunde magte det, og det havde været normale Tider; men det kunde ikke nytte noget at man stadig vedblev al købe uden Penge, saa i vilde det til sidst gaa galt. Aarhus Kommune havde i de 4 Krigsaar stiftet ny Gæld til et Beløb af ca. 13 Mill. Kr. og kun afbetalt ca. 1 Mill. Kr. deraf, saa Gælden var nu ca. 12 Mill. Kr. større end før Krigen. Det var Tal, som manede til Eftertanke. Taleren havde dog med Glæde været med til at bevilge et ret stort Beløb til Brolægningsvæsenet, fordi det gav Arbejde til de Arbejdsløse, og det var at foretrække for Almisser. Det vorderfor ønskeligt at fortsætte ad den Vej, hvis de daarlige Tider vedvarede.

Bech havde ikke 'mindste Maade korrigeret de Tal som Mikael Johansen i forrige Møde havde nævnt, men blot hævdet, at man ikke skulde se paa Udgiften alene, men ogsaa paa Indtægten, og denne kunde man paa dette Tidspunkt intet vide om. Taleren kunde fuldtud slutte sig til Borgmesterens Udtalelser herom. At Udgifterne var stigende, var jo alle klar over; men Indtægterne vilde forhaabentlig ogsaa være steget saa meget, at Mikael Johansen ikke fik Ret i sin Udtalelse om Skatteprocenten. Derimod var Taleren glad ved Mikael Johansens Udtalelse om, at Erhvervsskatten fremmede Indflytningen til i Kommunen; men andre Forhold bidrog dog ogsaa dertil, f. Eks. var der mange Landmænd, der solgte deres Gaarde og saa flyttede til Byen. Hvad Tidspunktet for Køb af Aabyjorderne angik, var Kommunen ikke selv Herre derover; det gjaldt om at tage Tiden i Agt, og det kunde være farligt at udskyde en saadan Sag. Det glædede Taleren, at Mikael Johansen fandt Købet fordelagtigt, og ved dette Køb var der endvidere skabt Mulighed for det saa meget omtalte Fabrikskvarter; hvorvidt dette vilde komme, kunde jo kun være en Tros- og Haabssag. Hvad Stadion angik, saa var alt det bygget, som man havde vedtaget i Byraadet. Sportsfolkene havde tillige ønsket at faa en Række Øvelsesbaner derude; men de havde ogsaa ønsket at beholde de nuværende Øvelsesbaner, og saa længe de kunde anvendes, var der ingen Grund til at indrette nye. Mikael Johansen havde Ret i, at Byen kom til at bære de største Udgifter til Banegaardsanlægget, og det var mærkeligt, at et Medlem af Banegaardsudvalget kunde paastaa det modsatte og ikke var til at overbevise om sin Fejltagelse, for naar Gaden skulde hæves 4-5 m, var man dog nødt til at ekspropriere Husene. Det vilde maaske de første Aar blive vanskeligt at sælge noget af den erhvervede Jord, og Kommunen vilde derved faa et Rentetab; men selv om Udvalget i de første Aar

maatte tage mod Bebrejdelser, haabede Taleren dog, at Fordelene senere vilde komme. At Arbejde var bedre end Understøttelse, var sikkert alle enige om, og det havde ogsaa været Anledningen til en stor Del af Kommunens Udgifter i det forløbne Aar. Men Staten burde i højere Grad træde hjælpende til overfor Udgiften til saadanne Arbejder, der ikke var strengt nødvendige i Øjeblikket, men som udførtes for at skaffe Arbejde.

Jakob Jensen vilde hævde, at Mikael Johansen vidste lige saa lidt om Skatteprocenten som ethvert andet Byraadsmedlem; det var kun Gisninger; for ingen vidste, hvor meget Indtægterne var steget fra sidste Aar. Mikael Johansen havde nævnt, at Erhvervsskatten forhindrede Folk i at flytte ud af Kommunen, men der var dog store Skatteydere, som f. Eks. Grosserer Justesen, der nylig var flyttet ud, og han var maaske blevet i Kommunen, hvis ikke de 16 % var blevet nævnt. Det var altsaa en Modsigelse at tale om Indflytning. Selvfølgelig kunde Mikael Johansen heller ikke i Aar lade Lejligheden gaa bort til at tale om Skolelokalerne; men dertil vilde Taleren sige, at Lokalernes Vægge kun var Kalk med Oliemaling i 2 ½ m Højde fra Gulvet, saaledes som Loven krævede. Men denne Kritik burde nu snart være færdig, og Kritikken over Samsøgades Skole var slaaet til Jorden, efter at Mikael Johansens Meningsfæller, Frk. Thomsen og Laursen, som Flertal i Skoleudvalget havde foreslaaet at bygge en ny Skole Mage til Samsøgades. Taleren havde før sagt og vilde igen understrege, at Aarhus Skolevæsen var godt, og nu havde det ogsaa vist sig ved Resultatet af Statsprøverne i Skolerne, at Aarhus offentlige Skolevæsen helt igennem stod saa smukt, at andre Institutioner ikke kunde konkurrere dermed. - At Kommunens Gæld var steget i Krigsaarene, var selvfølgelig rigtigt; men det havde været nødvendigt ligesom i alle andre Kommuner. Der var dog afviklet 1700000 Kr. af Gælden, og der afvikledes nu ca. ½ Mill. Kr. om Aaret. Hvad Stadion angik, saa havde Mikael Johansen været med til at tale meget varmt for at rejse denne Bygning, og i hvert Fald havde han ikke talt imod, da Byraadet tog Beslutning herom; Men det var en let Sag for et enkelt Medlem altid at staa op bagefter og sige, at; dette eller hint skulde have været anderledes; det var dog bedre at træde op i Tide og vise, hvorledes man burde gøre. Hvad Banegaardssagen angik, var der ingen, der mere energisk end Mikael Johansen havde arbejdet for, at Banegaarden skulde blive liggende, hvor den laa; hvis den var blevet bygget et helt andet Sted, var Byen sluppet for store Udgifter. Nu gjaldt det om for Kommunen at benytte Lejligheden til at faa alle Forhold ordnet saa godt som muligt, for hvis det ikke skete nu, vildedet næppe kunne ske i flere Mennesketaldre. Mikael Johansen kritiserede ogsaa Kommunes Køb af Jord, men billigede tillige, hvad man havde købt, og saa var der jo ingen

Grund til at mane til Forsigtighed. At købe Jord var en god Forretning for en Kommune, ikke blot i rede Penge, men endnu mere, fordi man derved blev Herre over Byens Udvikling. Mikael Johansen havde talt pænt for Udgiften i til Brolægningsvæsenet; men Sandheden var, at Byraadets gamle Flertal, Mikael Johansen og hans Partifæller gennem mange Aar havde trykket Udgiften til Brolægningsvæsenet saa langt med, at den tidligere Formand, Magnus Nielsen, havde været meget ked deraf, og Taleren og hans Partifæller havde Gang paa Gang gjort opmærksom paa, at det var uforvarlig Politik overfor Brolægningsvæsenet. Naar det nu glædede Mikael Johansen, var det blot, fordi det gik ud over Skatteprocenten, og saa var der et Nummer at arbejde med til næste Valg. - Der taltes saa meget om Aarhus Kommunes økonomiske Forhold, og f. Eks. havde ogsaa Departementschef Vedel ved Købstadmødet fremsat en Bemærkning om Aarhus Kommunes Laan, Taleren havde ikke haft Lejlighed til en Imødegaaelse, men havde bagefter privat spurgt ham, hvorfor han ikke samtidig havde rørt ved, hvad Laanene i skulde bruges til; de var nemlig nødvendige til Dyrtidsforanstaltninger, der var paabudte af Lovgivningsmagten, og til forskellige andre økonomiske Formaal, og hvis disse Laan ikke var blevet rejst, havde Kommunen nu siddet langt ringere i det. Naar en By var i Udvikling, og Kommunalbestyrelsen ikke vilde i gøre noget, saa gik alt i Staa, ogsaa det private; men ønskede man, at Byen skulde vokse, maatte Kommunen gaa i Spidsen. Og dog var Kommunen paa visse Omraader bagefter, f. Eks. med Hensyn til Administrationsforholdene; ligeledes var der Trang til en kommunal Badeanstalt og især til en Skole mere. Af de nye Laan paa ca. 13 Mill. Kr., var ilangt den største Del ude som Kassebeholdning, Forskud for Staten og for Borgerne paa Belysningsvæsenets Otnraade. Man havde forlangt, at Belysningsudvalget skulde drage Omsorg for, at Driften ikke gik i Staa, og det havde Udvalget gjort; men derved vilde der sandsynligvis blive noget Tab ved Omslag i Forretningslivet o. s. v. Hvad Status angik, viste Aktiverne et Overskud paa 11 Mill. Kr. og deri var endda ikke medregnet Havnens Formue. Kommunens Formue var tilmed betydeligt større, end det fremgik af Budgettet, idet Aktivernes Vurdering var fastsat for flere Aar siden; hvis de blev vurderede til, hvad de vilde koste i øjeblikket, kom man op paa omtrent det dobbelte. Det skulde derfor, siges, at Aarhus Kommune var ikke saa langt ude i økonomisk Henseende, som man vilde give det Udseende af. Taleren skulde ikke komme ind paa Stigningen i de forskellige Budgetter; det var en Følge af de Beslutninger, som var vedtaget i Byraadet, og ved disse Vedtagelser havde Mikael Johansen ikke manet til Forsigtighed. Hvad Kirkerne angik, kunde Befolkningen jo sætte Borgerskabet til at styre dem ligesom Kommunens øvrige Sager,

ellers maatte de selvfølgelig betale, hvad der forlangtes. Taleren vilde ikke dermed sige, at den nuværende Bestyrelse styrede forkert, for han havde ikke haft Lejlighed til at sætte sig ind deri.

Mikael Johansen fandt det haabløst at føre en Diskussion med Jakob Jensen, som nævnede ganske andre Ting end dem, der var omtalt. Taleren havde ikke stemt for Banegaardsforslaget, fordi det vilde blive alt for dyrt. Dernæst havde Taleren stemt imod Stadion og Købet af Marie Mølle. Aabyjorderne var nu købt for Halvdelen af, hvad de skulde have kostet i 1910, og havde man ventet længere, kunde man sikkert have købt endnu billigere. Talerens Bemærkninger om Skolevæsenet var virkelig saa milde, at der ingen Grund var til at angribe dem. Angaaende Grosserer Justesen, saa var han flyttet fra Byen af ganske andre Grunde, og han tjente ikke noget derved. Til Bech vilde Taleren sige, at Udtalelsen om de 16 % udtrykkelig var fremsat under Forudsætning af, at Skatteindtægten ikke var steget siden i Fjor, og disse Tal var fuldstændig rigtige.

Brammer bemærkede, at man ikke paa Budgettet kunde se, at dervarkommet Fred i Verden; Udgifterne var ikke gaaet væsentlig ned og gjorde det næppe i dette Aar. Mikael Johansen havde nævnt, at det var dyrt at være Prøveklud, og havde dermed sigtet til, at Aarhus paa Hospitalvæsenets Omraade gik i Spidsen, og det kostede store Beløb. Det var rigtigt, at Hospitalets Konto var steget med 190000 Kr., men Grunden dertil var jo nærmest, at der var bygget en ny medicinsk Afdeling, som var i høj Grad nødvendig, især da samtidig Epidemien ankom. Denne Bygning var udstyret meget smukt og kunstfærdigt, og der kunde maaske godt have været sparet noget paa Udstyrelsen. I det hele taget havde man ved Opstillingen af Budgettet for medicinsk Afdeling regnet med at være paa den sikre Side. Der var saaledes foreslaaet at anvende 4000 Kr. til kirurgiske Instrumenter, medens kirurgisk Afdeling maatte nøjes med 5000 Kr. hertil, og i det hele var medicinsk Afdelings Konto steget meget stærkt. Foruden den store Stigning i Udgifterne maatte Hospitalerne regne med svigtende Indtægter, fordi Sygekassepatienterne betalte langt mindre end andre. Man var vist i Aarhus for lidt nøjeregnende med at overholde Indtægtsgrænsen for at kunne være Medlem af statsanerkendte Sygekasser; der fandtes vist et Nævn til at paase Overholdelsen heraf, og det burde tage fat og undersøge Forholdene. Den store Tilgang til disse Sygekasser skyldtes dog ogsaa for en Del, at det var blevet tilladt Sygekasserne at forhøje Aldersgrænsen op til 60 Aar. Der fandtes paa Kommunehospitalets Budget en Post paa 4500 Kr. til Lægen ved Røntgenafdelingen. Nu havde Byraadet imidlertid i Mødet den 7. Februar vedtaget, at denne Post ikke skulde ansættes foreløbig; men det var vist en

meget uheldig Beslutning, ikke alene paa Grund af den Motivering, hvormed man havde afvist den bekendte Ansøger, og som havde vakt baade Forbavselse og Misstemning, men tillige fordi Røntgenafdelingen skulde overdrages til en ung Assistent som Bibeskæftigelse. Taleren kunde oplyse, at Lægeforeningen agtede at holde et Møde om Sagen og muligvis rette en Henvendelse til Byraadet derom. Muligvis kunde der spares noget paa Hospitalernes Budget, hvis Talerens Forslag om Hjemmesygepleje blev taget op; men Sygehusudvalget interesserede sig ikke derfor, skønt der var stor Interesse for denne Sag ude i Byen. Taleren vilde meget beklage, hvis Forholdene skulde føre med sig, at Byens Orkester ikke kunde holdes sammen. Musikken var en Faktor af stor Betydning, og Orkestret havde udviklet sig til stor Dygtighed. Hvad Stadion angik, havde private jo givet Tilsagn om at give et stort Beløb i dertil under . Forudsætning af, at Sagen blev løst nu, idet man ikke vilde staa ved dette Tilsagn paa ubestemt Tid. Endelig vilde Taleren henstille til Brolægningsudvalget at tænke paa Fredensgade, hvor det næsten var livsfarligt at færdes. Taleren havde ligesom de foregaaende Talere det Haab, at Indtægterne maatte være stegne saaledes, at Skatteprocenten ikke vilde blive saa meget højere end sidste Aar; for selv om de største Indtægter havde svigtet, var Indtægterne stegne for Middelstanden - ligesom for Sygekassemedlemmerne!

Christensen vilde fremsætte enkelte Bemærkninger, særlig om Belysningsvæsenets Budget. Elektricitetsværkets Budget balancerede i 1914 med 237000 Kr. og i 1919 med 1886000 Kr. Denne vældige Stigning skyldtes først og fremmest de høje Brændselspriser. Udgiften til Brændsel androg i 1914 120000 Kr., men i Aar 782000 Kr., altsaa ca. 1/4 Mill. Kr. mere, og saa var Udgiften endda 100000 Kr. lavere end sidste Aar. Lønninger o. l. var steget med ca. ½ Mill. Kr. Der havde nylig været kritiseret over Forholdene ved Elektricitetsleveringen ud til Kaløvigværket, idet Kablerne havde været for svage. Anskaffelsen og Anbringelsen af disse havde i sin tid kostet 80000 Kr., som forrentes af Kaløvigsselskabet med 8 %. Nu var Kabelfabrikken gaaet ind paa at ombytte dem med stærkere Kabler imod at faa udbetalt, hvad de stærkere Kabler vilde have kostet mere i 1916, 12000 Kr., og dette Beløb skulde ogsaa forrentes af Selskabet; derved vilde Ordningnen blive betrugende. Naar saa Gudenaaværket forhaabentlig kom til at begynde til Efteraaret, var man sikker paa, at der ikke i de første Aar trængtes til Udvidelse paa Elektricitetsværket. Under de vanskelige Forhold havde man maattet forandre 2 Dieselmotorer om til at kunne drives ved Gas og Tjære, og det havde kostet ca. 40000 Kr.; men det havde været nødvendigt, for af man kunde opretholde Forsyningen med nogen

Rationering. Nu skulde disse Motorer igen forandres til at kunne drives med Olie, og derved vilde der komme en ny Ugift. Men i Sammenligning med andre Byer, maatte det dog siges at være billigt sluppet. - Gasværket balancerede i 1914 med 1281000 Kr., i 1919 med 3848000 Kr., altsaa ca. 2 ½ Mill. Kr. mere. I 1914 var Udgiften til Gaskul 430000 Kr., men i Aar 2600000 Kr., og det var endda et betydelig mindre Beløb end sidste Aar. Prisen for Gas var sat til 25 Øre, men var i Aar egentlig 35 Øre, idet Staten betalte 10 Øre; og man maatte ikke regne med nogen Nedgang, da prisen for Kul, som nu var 100 Kr. pr. ton, næppe vilde gaa meget ned i de kommende Aar. Der havde været talt om 4 Mil. Kr., som Belysningsvæsenet disponerede over; de var anvendt til at fremskaffe Brændsel til Kommunens Beboere, idet de private Importører under de høje Priser ikke vilde importere Kokes, men kun Kul. Først da Prisen var gaaet ned, kom Konkurrencen fra Importørerne, og Kommunen kom derved til at tage et Tab, idet Koksene havde maattet nedsættes til 6 Kr. pr hl, medens de egentlig skulde koste 7 Kr. Men dette Tab maatte man altsaa lægge over paa Skatten. For at kunne skaffe Brændsel havde Kommunen købt 3 Tørreværker for 130000 Kr., og selv om det ikke havde været nogen særlig god Forretning, havde de dog ikke givet Tab, og saa havde det tilmed været langt bedre Brændsel, end der leveredes af private. Det kunde betale sig at producere Tørv, saalænge Kulpriserne ikke gik ned under 80 Kr. pr. ton, og hvis de høje Kulpriser holdt sig i 6-7 Aar, vilde Beløbet til Tørreværkerne være amortiseret. Taleren tvivlede ikke om, at langt den største Del af de 4 Mill. Kr. vilde indvindes igen. Hvad Indbetaling gennem Banken angik, havde man overvejet dette Spørgsmaal; men under de nuværende vanskelige Forhold med de høje Priser var man i mange Tilfælde nødt til at lempe sig lidt efter Forbrugerne, og det vilde derfor vist volde Vanskeligheder, hvis Indbetalingerne for Øjeblikket skulde ske gennem Banken. - Taleren hævdede, at Aarhus var en By i Udvikling, og hvis man ikke skulde gaa i Staa, maatte der anvendes store Beløb. Banegaardsordningen vilde sikkert blive meget ideel, men ogsaa meget dyr, og hvis man i sin Tid havde lagt hele Banegaarden i Mølleengen, som ogsaa Banens Ledelse ønskede, havde man sparet meget, bl. a. til Boliger. Men nu maatte Spørgsmaalet løses saa godt som muligt for Byen, og det nyttede derfor ikke at spare paa nuværende Tidspunkt. Aarhus var en udpræget Arbejderby med stor Arbejdsløshed, forholdsvis langt større end i København, medens man til Gengæld havde færre store Skatteydere, og derfor maatte Byrderne her lægges længere ned. En stor Del Arbejdere o. l. havde ved Tillæg faaet Lønnen hævet fra 2000 Kr. til 3500-4000 Kr., men de var ikke derfor blevet mere velstillede end før Krigen, og de havde i Virkeligheden ikke Evne til at

betale den forholdsvis højere Skat. Taleren haabede ogsaa, at Indtægterne skulde vise sig at være steget betydeligt, saa Skatteprocenten ikke blev altfor høj. Byen var i sund og god Udvikling, selv om de vanskelige Forhold i de sidste Aar havde medført store Udgifter; men saaledes var det i alle Byer. Der fandtes næppe nogle Poster paa Budgettet, hvor der kunde spares noget, og Taleren vilde derfor anbefale det til Vedtagelse.

Jakob Jensen vilde understrege, at Mikael Johansen ved sine sidste Udtalelser havde fastslaaet, hvad de øvrige Medlemmer jo vidste i Forvejen, at han var Byraadets negative Medlem. Til Brammer vilde Taleren sige, at det nævnte Stykke af Fredensgade skulde omprojekteres, naar Banegaardsforholdene skulde realiseres.

Mariane Thomsen paapegede en Uretfærdighed i Forsørgelsesvæsenet. Efter den sidste Beretning for 1917-18 var der blandt de Fattigunderstøttede omtrent 1/3 fremmede, af Alderdomsunderstøttede omtrent 1/4. Der var 572 Mennesker, som var tilflyttet Aarhus, medens Aarhus kun refunderede til 146 i andre Byer. I det sidste Aar havde der været en Tilgang af Alderdomsunderstøttede paa 83, hvoraf 46 fra andre Kommuner, medens kun 12 var flyttet fra Aarhus. Det samme Forhold gjorde sig gældende ved Enkebørnsunderstøttelsen, idet der af 165 Understøttede var 95 fra andre Byer, I Virkeligheden var Forholdet maaske endnu værre, idet man ikke havde nogen Statistik over, hvor mange der flyttede til Aarhus i de sidste Aar før 60 Aars Alderen.

Loven var der intet at gøre ved dette Forhold, men derværet Punkt, som man maatte have Opmærksomheden henvendt paa, nemlig at Erhvervelse af Forsørgelsesret ikke var hvilende for Folk, som understøttedes efter Understøttelseslove, der var kommen under Krigen, og hvis derfor saadanne Folk opholdt sig i Aarhus i 5 Aar, vilde de, selv om de fik offentlig hjælp, erhverve Forsørgelsesret i Kommunen. Det var uheldigt, at der ingen, Rigsdagsmænd var til Stede, og man burde henstille til dem at have Opmærksomheden henvendt paa dette Forhold, naar der skulde lovgives derom. - Folkekøkkenet havde kun krævet 4000 Kr. det første Aar, og den store Udgift for indeværende Aar skyldtes de dyrere Varer; men forbaabentlig vilde nogle Varer atter falde i Pris.

Kjeld Sørensen kunde slutte sig til Frk. Thomsens, Udtalelser. Naar en Del Mennesker flyttede, til Aarhus og i det hele til Byerne, var det fordi, de saa kunde opnaa højere Understøttelse end ude paa Landet, for der var Understøttelsen mange Steder ganske utilstrækkelig at leve af. Hvorvidt en Del flyttede til Byen 5 Aar før 60 Aars Alderen, var vist mere tilfældigt. Saavidt Taleren vidste havde Ministeriet anmodet Fattiginspekter Steincke

om at iudarbejde et Forslag til en Fattigforsørgelseslov, og forhaabentlig vilde Udgifterne saa blive mere ligeligt fordelt; det mest naturlige var, at Staten overtog noget mere deraf. Mikael Johansen, havde, omtalt den, stigende Udgift til Fattigsæsenet. Men det var ikke store Beløb, det drejede sig om her; Udvalget havde vist et skønsomt Hensyn baade til de Understøttede og til Kommunens Kasse, og navnlig havde man søgt at opstille et Budget, der kunde holde, for dette var af stor Betydning. Til Mousten vilde Taleren sige, at hvis Sygekassepatienternes Indlæggelse paa Hospitalet betød et Tab for dette, var det paa den anden Side en Indtægt for Kommunen. Fordelen ved, at Fattigvæsenet betalte, var grumme lille, Sygehusudvalget fik derved flere Penge, men de betaltes af Kommunen. Den store Stigning paa Medicinalvæsenets Konto, kunde næppe gaa i Længden, men Taleren var ikke klar over, hvor man, skulde tage fat for at faa Udgifterne bragt ned. Det burde dog undersøges, om der blev brugt for meget paa den medicinske Afdeling, for selv om de syge skulde have det nødvendige, maatte det dog holdes, indenfor rimelige Grænser. Brammers Udtalelser om Sygekassemedlemmernes Indtægter skulde vel forstaas saaledes, at der var nogle med for store Indtægter. Taleren antog, at Brammer gik ud paa at varetage Byraadets Interesser; men det var højst tvivlsomt, om det var i Byraadets Interesse at faa dette Forhold ændret; det fandte. vist over hele Landet. Loven paabød en Indtægt af indtil 16-1800 Kr.; men skulde denne Bestemmelse overholdes, maatte mange hældes ud, og der var næppe ret mange Familier med en; Indtægt paa 2-3000 Kr., der selv kunde betale deres Hospitalsophold, saa Kommunen var næppe interesseret i, at saadanne Folk kom ud af Sygekasserne. Nogle Medlemmer var gaaet over i Sygekassens anden Afdeling; men det var Folk med Indtægter paa over 3000 Kr. Saavidt Taleren bekendt, ansaa Ministeriet ikke Dyrtidehjælp for at skulle medregnes i denne Indtægt, og 3000 Kr. svarede jo næppe til 1800 Kr. tidligere. Men denne Sag bundede vist i, at Sygekassen, havde nægtet at give Lægerne Løntillæg, og disse havde saa til Gengæld forlangt Indtægtsgrænsen overholdt. Endnu havde man dog ikke hørt noget fra Lægeforeningen, og Taleren sluttede deraf, at denne saa forstaaende paa Sagen, Taleren kunde ellers anbefale Budgetforslaget, selv om Udgifterne var stærkt stigende, og vilde gerne slutte sig til Borgmesterens Udtalelse om, at det gjaldt om at spare, hvor der kunde spares uden at gaa berettigede Interesser for nær.

Brøndum fandt det glædeligt, at der blæste saa mild en Vind med Hensyn til Brolægningsvæsenet, men det var ogsaa et godt og nyttigt Arbejde at forbedre Byens Gader; en Del deraf skyldtes dog Forsømmelser fra tidligere Tid. Taleren vilde paatale Udtrykket "Prøveklud"; denne Betegnelse burde ikke bruges om det, som andre vilde kalde

Fremskridt. En Del af Udgifterne paa Budgettet kunde nærmest kaldes uproduktive; men selve det at øve Humanitet gav dog en vis Værdi, og man burde i denne Tid støtte de daarligst stillede Medborgere, selv om der ogsaa skete enkelte Misbrug. Køb af Jord burde altid foretages i en Tid, hvor man ikke ret godt kunde bygge, og Jordens nuværende Merværdi som Landbrugsjord spillede ingen Rolle i Sammenligning med Værdien som Byggegrunde; naar der igen blev Byggetider, var Jorden let at sælge. Det var glædeligt, at Banegaardssagen var kommet saa langt frem, og forhaabentlig kunde Sagen gennemføres, selv om det vilde koste store Ofre, men med Hensyn til Trafikvæsen maatte man bygge paa langt Sigt, ellers vilde det hurtigt blive for smaat. Det skulde ikke gerne ske med Aarhus Banegaard, som meget vanskeligt vilde kunne forandres senere, og i hvert Fald kun med langt større Bekostning. Taleren havde før oplyst Dr. Brammer om, hvorfor der ikke blev gjort noget ved Fredensgade. - De store Afgravningsarbejder havde kostet mange Penge, og der fandtes ingen saadanne Projekter i Budgetforslaget. Det var højst beklageligt, at det ikke var muligt for Byen at gøre noget for at afhjælpe Arbejdsløsheden, og det var en stor Fejl, at der fra Statens Side kun betaltes Bidrag til Arbejdsløsheden, men ikke noget til at sætte Arbejder i Gang for; her havde Staten set for smaaligt paa det og ikke forstaaet den store moralske Betydning, der laa i at give Løn i Stedet for Understøttelse. Nu var det jo uforsvarligt, kommunalt set, at sætte Arbejder i Gang, der ikke var strengt nødvendige. Det samme var Tilfældet med Boligbyggeriet, og Staten var tilmed for en Del Skyld i Bolignøden. Tilflytningen af Landmænd var beklagelig, forsaavidt som andre derved blev gjort husvilde, og Bolignøden forøgedes. Hvad den omtalte Skatteyder, der var fraflyttet Kommunen, angik, havde han senere meddelt Taleren, at det skyldtes en Skattestrid; men saadanne Folks Venner burde føle det som en Pligt at paavirke dem til at blive i Kommunen. Budgettet var jo meget spændt, men forhaabentlig vilde det vise sig, naar man kom ind i en mere rolig Periode, at Aarhus vilde blive i Stand til at bære de Byrder, som den kritiske Periode havde paaført Byen. Man havde jo ventet en Opgangstid efter Krigen, men efter at Udfaldet af denne var blevet saa ensidigt, kunde man godt blive udsat for økonomisk Tryk, der kunde hæmme Landets Næringsliv, og der kunde ogsaa komme Vanskeligheder paa andre Omraader, Uroligheder o. l. Men i alle Tilfælde burde man ikke ophøre med Hjælp til de daarligst stillede Beboere, de Arbejdsløse. Arbejdsløsheden var meget stor, og hvorvidt den kunde afhjælpes, beroede særlig paa, om Landet kunde faa Raastoffer, saa at Folk igen kunde blive beskæftigede. Hvis dette slog fejl, gik man meget trange Tider i Møde, og i saa Fald burde man være meget forsigtig

med at rokke ved de Principper, som Krigen havde skabt med Hensyn til at hjælpe de daarligst stillede, især hvad Prisreguleringen angik, for det vilde skabe en Bitterhed, der let kunde give Tilbageslag. Taleren vilde dermed anbefale Budgettet til Vedtagelse og haabede, at det ikke alene maatte kunne holdes, men at ogsaa en stor Del maatte være beregnet for højt, saa Forholdene vilde udviklesigbedre, end det saad til i Øjeblikket.

Mikael Johansen vilde indrømme Brøndum at det varet uheldigt Udtryk, han før havde brugt om Hospitalsvæsenet. Taleren vilde gerne henlede Brolægningsudvalgets Opmærksomhed paa de Landeveje, der førte til Byen, for de var vist i meget daarlig Forfatning. Til Jakob Jensen vilde Taleren blot sige, at man var vant til at høre hans Uartigheder, men det var nu en gang ikke overbevisende Argumenter.

Formanden (ringer): Der er ikke sagt Uartigheder! - Hvad Afgravningsarbejderne angik, var de opført under Udgifter, som afholdes af Laan, Side 146, Konto 17.

Mousten vilde til Brammers Bemærkninger sige; at til den medicinske Afdeling hørte ogsaa Laboratoriet m. m., og disse Ting var steget meget i Pris: Hvad Medicinforbruget angik, saa var Forholdene der vanskeligere end nogen Sinde, idet Medicin var umaadelig dyr, naar den overhovedet kunde skaffes. Hvad Røntgen-Afdelingen angik, var det kedeligt, at Dr. Brammer ikke havde været til Stede ved det Møde, hvor Bestemmelsen blev truffet, men han kunde jo blot have bedt om at faa Sagen trukket tilbage til et senere Møde, saa var det blevet gjort. Med Hensyn til Forelaget om Hjemmesygepleje forelaa der en Skrivelse fra Stefansforeningen om, at denne aldrig havde faaet nogen Henvendelse om at sende Sygeplejersker ud. Taleren havde i og for sig intet mod denne Foranstaltning, men der vilde næppe derved kunne spares noget ved Kommunens Hospitaler.

Brøndum bemærkede, at man først maatte have den indre By i Orden, før der kunde tages fat paa Landevejene. Med Hensyn til Afgravningsarbejderne havde Taleren ment, at der ikke fandtes opført noget Beløb til nye Arbejder, men kun til dem, der var i Gang.

Formanden sluttede dermed Forhandlingerne og indkaldte Ændringsforslag inden førstkommande Mandag, KL 12 Middag.

Forslaget overgik til 2. Behandling.

Uddrag fra byrådsmødet den 6. marts 1919 - side 11

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 422-1918)

Forslag til Overslag over Kommunens Indtægter og Udgifter i 1919-20.

- 2. Behandling.

Der forelaa følgende Ændringsforslag:

Ad Indtægtskonto XI. Forslag fra Budgetudvalget om, at Konto XI b forhøjes med 145000 Kr., saaledes at dens Indtægt bliver opført med 350000 Kr. og dens Udgift med 50000 Kr., og at Konto XI c forhøjes med 125000 Kr., samt at Skattekontoens Afgangsbetrag for eftergivne og uerholdelige Skatter samtidig forhøjes med 100000 Kr. til 500000 Kr., alt en Følge af de seneste Oplysninger fra Skattekontoret.

Vedtoges.

Indtægtskontoerne XI b og c forhøjedes altsaa med tilsammen 270000 Kr., medens Afgangsbetraget paa Indtægtskonto XI samtidig forhøjedes med 100000 Kr.

Ellers vedtoges Budgettet i den Skikkelse, hvori det i Udkast forelaa fra Budgetudvalget, og det Beløb, der efter Hovedligningen vil være at ligne paa Formue og Lejlighed, kommer da til at udgøre 5437907 Kr. 39 Øre.

Da samtlige Skatters samlede Beløb imidlertid overstiges med 2168786,29 Kr. det Beløb, hvormed det i Henhold til § 22 i Lov Nr. 79 af 20. April 1908 skal sammenholdes, skal Indenrigsministeriets Samtykke til Skatteudskrivningen erhverves.

Det vedtoges for 1919-20 at fastsætte den i § 2 C i "Vedtægt for Ligning af personlig Kommuneskat i Aarhus Kommune" ommeldte Procentdel, der vil være at lægge til det Beløb, som skal udskrives efter Formue og Lejlighed, til 5 %.

Uddrag fra byrådsmødet den 29. marts 1919 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 422-1918)

Indenrigsministeriets Samtykke til Skatteudskrivning i Henhold til Budgettet for 1919-20.

Toges til Efterretning.